

НАЦИОНАЛНА ОТБРАНИТЕЛНА ПОЛИТИКА И ИНИЦИАТИВАТА СВЪРЗАНОСТ НА СИЛИТЕ: РЕТРОСПЕКЦИЯ 2012 И ПЕРСПЕКТИВИ СЛЕД 2014

Венелин ГЕОРГИЕВ

Нов български университет

Участието в конференцията беше провокирано от възможността за извършване на анализ на връзката между националната отбранителна политика в нейните различни аспекти и инициативата на НАТО за свързаност на силите, както и за представяне на резултатите от анализа пред аудитория с определен афинитет, интерес, професионален и изследователски опит в областта. Гледната точка на анализа е не толкова на човек, работил дълги години в сферата на отбраната от тактическо до стратегическо ниво, а по-скоро на потребител на продукта на отбраната под формата на външна сигурност. Разбирането, заложено в основата на анализа, включва четири основни компонента:

- Участието на дадена държава, ако се говори в общия случай, и в частност на България в една общност от типа на НАТО или ЕС изисква споделяне на общи ценности, разбирания, намерения и действия, намиращо израз освен във всичко друго и в подкрепата на инициативите на тази общност или на този съюз;
- Подкрепата на инициативите на съюза от страна на конкретната страна-членка следва да обхваща всички аспекти (политически, стратегически, методологически, практически и т.н.) и всички нива (стратегическо, оперативно и тактическо);
- Подкрепата следва да бъде насочена и да води до получаване на достатъчни по обем и конкретни като съдържание резултати, които допринасят за постигане от една страна на целите, в интерес на които е стартирана самата инициатива, а от друга страна за развитие на страната-членка;
- Включването и участие в инициативите на съюза става в условия на прозрачност и отчетност, т.е. всяко действие, всеки разход и всеки резултат трябва да бъдат направени достояние на обществото по един достатъчно ясен и разбираем начин, с което да се върви към укрепване на доверието и повишаване на разбирането за ползността от членството на страната в съюза, участието в конкретната инициатива и възвръщаемостта на влаганите ресурси.

Анализът на връзката и отношението между отбранителната политиката на страната и инициативата на НАТО за свързаност на силите (Connected Force Initiative) по избрания модел изисква в началото да бъде направено кратко описание на същностните характеристики на инициативата.

Инициативата за свързаност на силите се разглежда като допълнение към обявените преди това две инициативи: на НАТО за интелигентна отбрана (добила

популярност като Smart Defence) и на ЕС за обединяване и споделяне (известна като Pooling and Sharing).

Инициативата е насочена към създаване на условия за запазване и развитие на колективните способности на НАТО в условия от една страна на намаляване на разходите за отбрана и на количеството на силите, и от друга страна в условия на запазване на заплахите за сигурността и на нуждата от способности за противодействие срещу тях.

По аналогия с инициативата за интелигентна отбрана, идеите и намеренията, свързани със същността на инициативата за свързаност на силите са изградени на базата на три компонента: образование и бойна подготовка на силите, участие в учения и рационално използване на новите технологии.

Инициативата за свързаност на силите се дефинира с помощта на пет взаимосвързани характерни особености:

- Политическа инициатива, подчертаваща важността на оперативната съвместимост на силите на страните членки на НАТО, а в по-широк план и на страните партньори;
- Инициативата се разглежда във връзка с инициативата за интелигентна отбрана, като нейно допълнение и продължение;
- Постигане на свързаност между всички сили на НАТО и на страните членки (тук е основната разлика между Smart Defence, чиято идея е изграждане на общи способности и Connected Force Initiative, чиято идея е създаване на условия за използване на общите способности по един достатъчно ефективен начин). Според някои автори терминът свързаност на силите представя новото разбиране за термина оперативна съвместимост, като фокусът в случая излиза извън чисто техническите възможности за съвместни действия на силите и поставя в центъра хората, съвместната работа на които е условие за повишаване на ефективността на НАТО. Свързаността на силите изисква и се постига за сметка на общи стратегически разбирания и общ език; съвместно изграждане на архитектурите за командване и управление; споделяне на доктрините за използване на силите; прилагане на общи стандарти и процедури.
- Прилагане на по-ефективни инструменти за изграждане и поддържане на способности на силите, включващи повишаване на връзката между обучението и подготовката на силите, тяхното участие в учения и използване на новите технологии.
- Използване на поуците от практиката като инструмент за развитие и усъвършенстване чрез обновяване на доктрините за използване на силите, водещо след себе си до промени в програмите за обучение и бойна подготовка, адаптиране на сценариите за провеждане на ученията на НАТО и включване в процеса по достатъчно подходящ начин на новите технологични постижения.

При реализиране на замисъла на инициативата и получаване на желаните резултати се залага изключително на правилното разбиране, готовността и активното участие на страните членки и партньори. В този аспект, поради ранния етап от развитието на

инициативата някои автори споделят притеснения за това доколко страните ще успеят да дефинират и приложат подходящи подходи за реализиране на замисъла на инициативата.

В хода на дискусиите по инициативата се търсят отговори на редица въпроси, сред които: доколко добре и подходящо е обоснован замисъла на инициативата, с което да се създадат условия за разбирането ѝ от страна на страните членки и включването им в нейното реализиране; как до бъдат формулирани възможните подходи за сближаване на процесите по образование, бойна подготовка, участие в учения и приложение на технологичните иновации в подготовката на силите за съвместни действия.

Като обобщение на особеностите и състоянието на инициативата може да се използва мнението на автори, които смятат, че на настоящия етап инициативата за свързаност на силите представлява нуждаеща се от по-точно дефиниране и конкретизиране концепция, изискваща системен и задълбочен анализ на съдържанието. В рамките на този анализ се очаква да бъде даден отговор и на въпроса за иновативния характер на инициативата, т.е. дали инициативата за свързаност на силите представлява иновация или преповтаря с нови думи известни от досегашната практика концепции, проблеми и възможни решения.

Изброените характеристики на инициативата за свързаност на силите освен за описание на самата инициативата се използват в анализа и като параметри за измерване на степента на подкрепа и ефективността на действията от страна на България в ретроспективен и перспективен план. Ретроспекцията се базира на информацията от Доклада за състоянието на отбраната и въоръжените сили през 2012 г., а перспективите се основават на Насоките за развитие на отбранителната политика на Република България.

От направения ретроспективен анализ на връзката и отношението между отбранителната политиката на страната и инициативата на НАТО за свързаност на силите могат да бъдат посочени следните по-важни резултати:

- Инициативата за свързаност на силите се възприема като добра възможност за запазване и поддържане на натрупания опит на силите на фона на очертаващото се намаляване на оперативното темпо и участието в мисии и операции.
- През изминалата година се отчита нарастване на готовността на силите и на тяхната способност за взаимодействие за сметка на проведени съвместни учения и тренировки.
- Планирането и организирането на дейностите е позволило да бъде постигнат съществен ръст на проведените международни и съвместни учения спрямо предходните две години (43 международни учения и съвместни подготовки).
- Отчитането на резултатите в сферата на военното образование в доклада е направено по начин, който не позволява на читателя да изгради представа за това какви цели са постигнати, за сметка на какви разходи, какви способности са изградени и какъв ефект за потребителите на продукта на отбраната е постигнат като краен резултат. Формулировките в доклада са направени с универсалност, която позволява да бъдат

използвани независимо от конкретните обстоятелства, т.е. декларативно, общо и безлично.

- От съдържанието на доклада не става ясно какви дейности са изпълнени и какви резултати са постигнати по отношение на внедряването на новите технологични постижения в сферите на военно образование, бойна подготовка и ученията на силите.
- В края на доклада са изброени направленията за съсредоточаване на усилията през настоящата година. Учудващо е, че там инициативата за свързаност на силите не е намерила мястото, което ѝ се полага до инициативите за интелигентна отбрана и за обединяване и споделяне на способностите.

В перспективен план анализът на връзката и отношението между отбранителната политиката на страната и инициативата на НАТО за свързаност на силите показва намерения за:

- Увеличаване на съвместната подготовка и ученията с международно участие чрез ангажиране на съвместните съоръжения за нуждите на подготовката на съюзниците и партньорите.
- Превръщане на България в регионален център за многонационални военни учения и тренировъчни дейности.
- Засилено участие в учения на НАТО и ЕС, многонационални и двустранни учения с цел поддържане на високо ниво на бойната подготовка.
- Разработване и предлагане на иновативни подходи и решения за реализиране на двустранни и многонационални инициативи, програми и проекти (включително в рамките на инициативите на НАТО и ЕС).
- Засилено използване на технологиите за целите на инициативата на НАТО за свързаност на силите.

Обобщаващите изводи от анализа се фокусират върху следното:

- На политическо ниво, отбранителната политика на България в ретроспективен и перспективен план показва готовност и ангажираност за участие в инициативата на НАТО за свързаност на силите и за принос към постигане на целите.
- В чисто практически план конкретните дейности и резултати не са формулирани по начин, който да ги направи лесни за разбиране и възприемане от страна на читателя без опит в системата. Като резултат е възможно да се породят съмнения относно ефективността при трансформиране на политическите намерения в конкретни практически форми и резултати с нужната икономическа ефективност.
- Измерването на резултатите и формулирането на целите, свързани с участието в инициативата, се сблъскват с една стара слабост – използват се предимно качествени оценки, които са прекалено общи за да дават представа за конкретните ползи от участието в инициативата; използването на количествени оценки стига до посочване на броя на извършените дейности и общия размер на изразходваните финансови

средства. В общия случай потребителят на продукта на отбраната се интересува от нещо по-различно, а именно какъв ефект под формата на сигурност е постигнат чрез използване на способностите, изградени за сметка на извършените дейности и изразходваните финансови ресурси. Подобно представяне на резултатите липсва както по отношение на ретроспективния анализ, така също и при анализа на перспективите.

Нормално е да се очаква, че когато човек прави анализ по проблем с мащаба на инициативата на НАТО за свързаност на силите, в него могат да възникнат и по-обща въпроси. Лично за мен такива въпроси са следните два:

- Защо при формулиране на политическите инициативи на НАТО не се прилага подробен и изчерпателен подход (comprehensive approach), а се налага периодично да бъдат обявявани нови инициативи, които да допълват идеите и съдържанието на предходните.

- Достатъчно иновативни ли са обявяваните инициативи, т.е. съдържат ли те онзи елемент на новост, който да се превърне в ядрото и в мотора за генериране на ползи за онези, към които са насочени тези инициативи.

Нормално е също така когато се задават въпроси да се търсят и предлагат отговори за тях. Един от възможните отговори може да бъде формулиран по следния начин:

Инициативите на НАТО за интелигентна отбрана и за свързаност на силите са иновативни, но при тях новото не бива да се търси в самото съдържание: специализация, приоритизация и коопериране при интелигентната отбраната; образование и подготовка, учения и нови технологии при свързаност на силите. Новото трябва да се търси в начина на мислене на хората по отношение на компонентите от съдържанието на инициативите и на начините за тяхното реализиране. Промяната в мисленето и модела за работа са сред причините за трудностите при разбирането на иновативния характер на инициативите и за необходимостта от стартиране на нови инициативи, които да допълват и изясняват предназначението на предходните.

В заключение смятам, че желаното повишаване на ефективността на политиката за сигурност на страните членки и на НАТО като цяло би могло да се постигне не толкова за сметка на откриване на нови концепции, подходи, инициативи и практики, а по скоро за сметка на прилагане на нов поглед, ново виждане и ново разбиране за известни към момента управленски подходи и практики, т.е. иновация е нужна, но не някъде другаде, а в начина по който хората мислят, общуват и работят.